

Bestemmingsplan buitengebied Westerkwartier

Voortoets Natuurbeschermingswet

projectnr. 179214

revisie 03

januari 2008

Opdrachtgever

Gemeente Marum e.a.

Postbus 2

9363 ZG Marum

datum vrijgave

januari 2008

beschrijving revisie 03

Definitief

goedkeuring

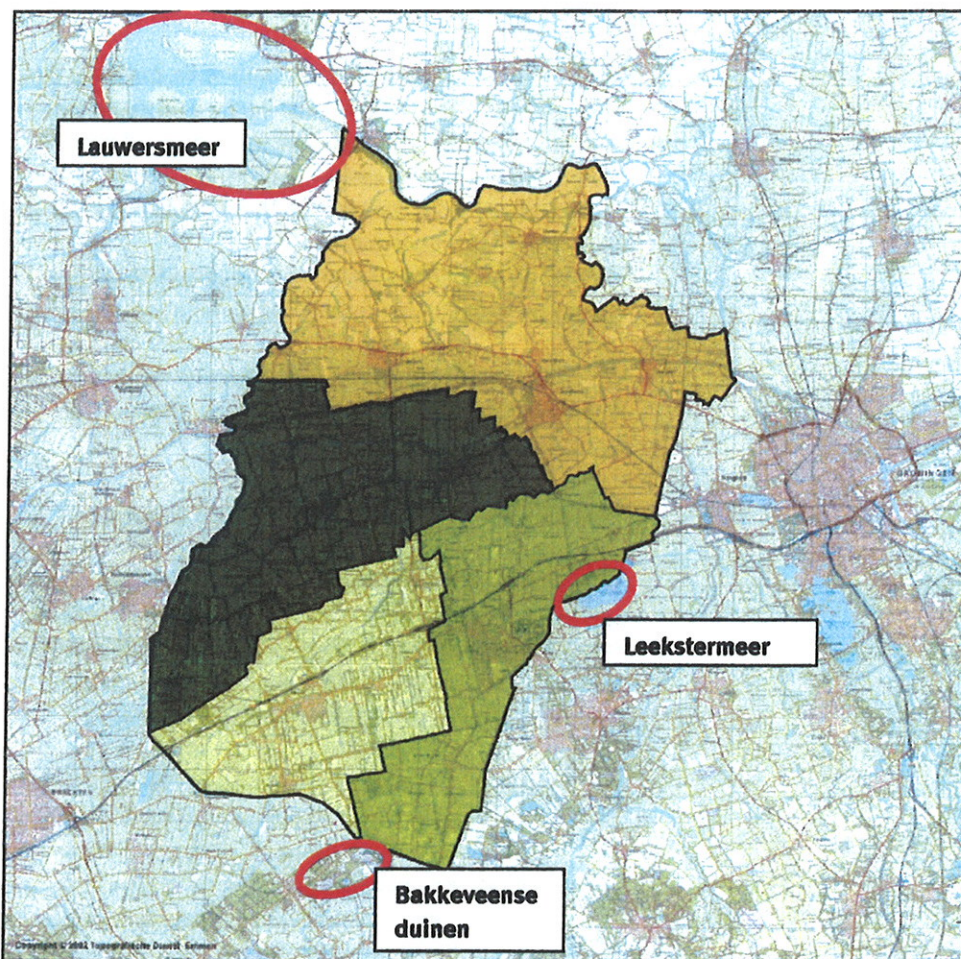
C. Schellingen

vrijgave

R. van Dongen

	Inhoud	Blz.
1	Inleiding	3
1.1	Toetsingskader Natuurbeschermingswet	3
1.2	Beschrijving Natura 2000 - gebieden	3
1.2.1	<i>Bakkeveense duinen</i>	3
1.2.2	<i>Lauwersmeer</i>	4
1.2.3	<i>Leekstermeer</i>	4
2	Storende activiteiten Westerkwartier	6
2.1	Verwachte activiteiten	6
2.1.1	<i>Landbouw</i>	6
2.1.2	<i>Recreatie en evenementen</i>	6
2.2	Relevante storende factoren per activiteit/Natura 2000-gebied	7
2.3	Cumulatieve effecten	8
2.3.1	<i>Leekstermeer</i>	8
2.3.2	<i>Lauwersmeer en Bakkeveense duinen:</i>	8
3	Instandhoudingsdoelen Natura 2000 - gebieden: Gevoeligheid voor storende factoren	9
3.1	Natura 2000 - gebied Lauwersmeer	9
3.2	Natura 2000 - gebied Leekstermeer	11
3.3	Natura 2000 - gebied Bakkeveense duinen	12
3.4	Toelichting op de storingsfactoren	13
4	Conclusies	15
4.1	Landbouw	15
4.2	Recreatie en evenementen bij Nienoord	16

Figuur 1: Ligging van de drie Natura 2000 - gebieden ten opzichte van de gemeenten in het Westerkwartier (Provincie Groningen).



LIGGING EN SAMENSTELLING PLANGEBIED

1 Inleiding

De gemeentes Grootegast, Leek, Marum en Zuidhorn (het Groningse Westerkwartier) zijn voornemens om gezamenlijk een nieuw bestemmingsplan voor hun buitengebied op te stellen. De huidige bestemmingsplannen zijn in meer of mindere mate verouderd en niet meer afgestemd op nieuwe ontwikkelingen, zoals de schaalvergroting in de landbouw, de ontwikkeling van de Ecologische Hoofdstructuur en de problematiek van de vrijkomende agrarische bedrijfsgebouwen.

Omdat het bestemmingsplan Buitengebied het kader vormt voor mogelijke mer- (beoordelings)plichtige activiteiten is het noodzakelijk om een plan-mer op te stellen.

Onderdeel van dit plan-mer is het toetsen van het voorgenomen bestemmingsplan aan de Natuurbeschermingswet middels een zogenaamde 'voortoets'. Het voorliggende rapport is de uitwerking hiervan.

1.1 Toetsingskader Natuurbeschermingswet

Omdat in de nabijheid van het Westerkwartier een aantal Natura 2000 - gebieden zijn gesitueerd (Lauwersmeer, Leekstermeer en Bakkeveense duinen) is het vanuit de Natuurbeschermingswet noodzakelijk een verkennende toets uit te voeren of er negatieve effecten op kunnen treden aan de aangewezen soorten en habitattypen van deze gebieden door de nieuwe bestemmingsplannen.

Een dergelijke 'voortoets' heeft drie mogelijke uitkomsten:

- Er zijn geen negatieve effecten te verwachten op de aangewezen soorten en habitattypen van de Natura 2000 - gebieden. Er zijn geen vervolgstappen nodig.
- Er worden wel negatieve effecten verwacht op de aangewezen waarden van de Natura 2000 - gebieden, maar deze zijn niet significant. Er zal een zogenaamde verstorings- en verslechteringstoets moeten worden uitgevoerd.
- Er worden significante negatieve effecten op de aangewezen waarden van de Natura 2000-gebieden verwacht. Er zal dan een zogenaamde passende beoordeling moeten worden uitgevoerd.

1.2 Beschrijving Natura 2000 - gebieden

Binnen en - in de nabije omgeving van -het Westerkwartier liggen drie Natura 2000 - gebieden (zie figuur 1) die mogelijk beïnvloed worden door de activiteiten die worden voorzien in het nieuwe bestemmingsplan. In deze paragraaf worden deze gebieden kort beschreven.

1.2.1 Bakkeveense duinen

Het habitatrictlijngebied Bakkeveense Duinen beslaat circa 261 hectare en bestaat uit een gevarieerd gebied met een aantal bos- en heideterreinen, graslanden en enkele landgoederen in het dal van de Boorne (of Koningsdiep), en diverse bebossingen in het afgegraven veengebied rondom Ureterp.

In dit plaatselijk sterk geaccidenteerd stuifzandterrein liggen uitgestrekte kraaiheidebegroeiingen als een deken over de duinen en zure vennen. Plaatselijk zijn

ook struikheibegroeiingen aanwezig. Open zand en pioniergraslanden van stuifzand nemen een ondergeschikte plaats in. De bossen op het terrein bestaan vooral uit aangeplante en spontaan opgeslagen grove dennenbegroeiingen.

De begrenzing van het gebied bevindt zich net buiten het Westerkwartier, voor het gebied is het ontwerp-aanwijzingsbesluit reeds vastgesteld.

1.2.2 Lauwersmeer

Het vogelrichtlijngebied Lauwersmeer bestaat circa 5783 hectare en vormt een zeer belangrijk broedgebied voor broedvogels van rietmoerassen en rietruigtes (roerdomp, bruine kiekendief, blauwborst en rietzanger). Ook is het gebied van enig belang voor broedvogels van vochtige tot natte graslanden (porseleinhoen, kemphaan en paapje) en kustbroedvogels (kluut en noordse stern). Het gebied is tevens van zeer groot belang als broedgebied voor de grauwe kiekendief (open rietruigtes en ruige graslanden in combinatie met rustige akkerbouwgebieden – koolzaad). Het gebied is tevens aangewezen vanwege het voorkomen van het habitatype Vochtige duinvaleien en habitatrictlijnsoort Groenknolorchis.

Een klein deel van het gebied bevindt zich binnen de gemeentegrens van Zuidhorn (zie figuur 1). Er is een gebiedendocument voor het gebied opgesteld ter voorbereiding op het uiteindelijke ontwerp-aanwijzingsbesluit.

1.2.3 Leekstermeer

Het vogelrichtlijngebied Leekstermeer bestaat circa 1557 hectare en vormt een gradiëntrijk overgangsgebied van Drents plateau naar laagveen. Het gebied wordt gekenmerkt door een open veenweidelandschap met aan de westzijde gelegen het Leekstermeer. Langs het meer bevinden zich plaatselijk brede rietkragen en ten noorden en ten westen van het meer liggen enkele verlande petgaten, waaronder de Lettelberter Petten, en enkele houtwallen. Meer dan de helft van het gebied bestaat uit (voormalige) cultuurgraslanden. Het Leekstermeer is ontstaan door menselijke invloeden. Door klink van de veenbodem, als gevolg van ontwatering in de 11de eeuw, trad in de 13de eeuw aanzienlijke wateroverlast op. In die periode zijn door de bewoners in het gebied ook enkele veenterpen opgericht. Later trokken de bewoners zich terug op de pleistocene zandruggen. Tot in het begin van de vorige eeuw stond een groot deel van het gebied rond het Leekstermeer in de winter maandenlang onder water. Pas na de afsluiting van de Lauwerszee (1969) is de ontwaterings situatie van dien aard dat overstroming van het gebied tot de hoge uitzonderingen behoort.

Een substantieel deel van het gebied bevindt zich binnen de gemeentegrens van Leek. Het gaat hier om het gebied tussen het meer en de rijksweg A7. Voor het gebied is het ontwerp-aanwijzingsbesluit reeds vastgesteld.

Stand van zaken aanwijzing Natura 2000 - gebieden Lauwersmeer, Bakkeveense duinen en Leekstermeer

Om de natuur in Europa als geheel te beschermen en te ontwikkelen, werken de lidstaten van de Europese Unie (EU) samen aan Natura 2000. De Nederlandse bijdrage aan dit Europese netwerk van beschermde natuurgebieden bestaat uit 162 gebieden.

Gebieden die onder de Europese Vogelrichtlijn vallen al zijn aangewezen. De gebieden die onder de Europese Habitatrichtlijn vallen staan op de zogenaamde communautaire lijst. Nederland wijst de Natura 2000-gebieden niet in een keer aan, maar in delen, de zogenaamde tranches. Voor 119 gebieden - zowel de Vogelrichtlijn- als de Habitatrichtlijngebieden - zijn (gewijzigde) aanwijzingsbesluiten in ontwerp gepubliceerd. Voordat een gebied definitief wordt aangewezen als Natura 2000-gebied, legt het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) een ontwerpbesluit ter inzage als onderdeel van een inspraakprocedure. De ontwerpbesluiten gaan over de selectie, begrenzing en natuurdoelen van Natura 2000-gebieden en hebben daarmee gevolgen voor de activiteiten die in en om dit gebied ontplooid kunnen worden.

De terinzagelegging van de ontwerpbesluiten uit de eerste tranche van 111 gebieden duurde van 9 januari 2007 tot en met 19 februari 2007. De minister van LNV heeft naar aanleiding van de inspraakreacties op de eerste tranche een Nota van Antwoord naar de Tweede Kamer gestuurd. Hierin schrijft de minister hoe ze omgaat met de inspraakreacties en waarom.

De Bakkeveense duinen en het Leekstermeergebied behoren tot de 'eerste tranche gebieden'. Het Lauwersmeer wordt in 2008 in procedure gebracht. Voor het Lauwersmeer heeft het ministerie van LNV een gebiedendocument opgesteld (versie november 2007). De ontwerp-aanwijzingsbesluiten en het gebiedendocument zijn - samen met de vigerende aanwijzingsbesluiten (maart 2000)- meegenomen in deze voortoets.

2 Storende activiteiten Westerkwartier

2.1 Verwachte activiteiten

(Bron: Concept Bestemmingsplan Buitengebied 2007. Gemeente Grootegast, Leek, Marum en Zuidhorn. Toelichting, april 2007)

2.1.1 Landbouw

Bij landbouw gaat het vooral om grondgebonden veehouderij en intensieve veehouderij. Het gaat daarbij om de mogelijke effecten van schaalvergroting en/of uitbreiding (relatie met ammoniakproblematiek, "inwaaien" van meststoffen, verstoring, licht en dergelijke). Akkerbouw komt met name in het kleigebied ook veel voor, in het zand- en veengebied in de vorm van voedergewassen (maïs) en incidenteel andere teelten (er is hier een mogelijke relatie in verband met de kans op inwaaien van meststoffen en gewasbeschermingsmiddelen).

Het bestemmingsplan heeft geen betrekking op herinrichting van het landelijk gebied (de invulling van de EHS uitgezonderd) noch op verandering van de waterhuishouding. Effecten die hier mee samenhangen zijn dus niet aan de orde. Zaken die direct samenhangen met het landbouwkundig gebruik (binnen het kader van de gegeven bestemming), zoals de kans op inwaaien van meststoffen en dergelijke, zijn in het kader van de voortoets voor het bestemmingsplan alleen relevant, als het bestemmingsplan veranderingen mogelijk maakt, waardoor de effecten van de landbouw kunnen toenemen.

2.1.2 Recreatie en evenementen

Voor de activiteit recreatie geldt dat er weinig ontwikkelingsmogelijkheden zijn opgenomen in het bestemmingsplan. Toch is het wel van belang dat er getoetst wordt of dit kan leiden tot extra "druk" op de Natura 2000 gebieden. Het gaat voor de "droge" gebieden om de vraag of activiteiten als wandelen, fietsen, paardrijden kunnen toenemen door de (beperkte) ontwikkelingsmogelijkheden in het plangebied en of daardoor extra effecten op de Natura 2000 gebieden kunnen ontstaan. De effecten van dergelijke activiteiten worden niet of nauwelijks verwacht bij de Bakkeveense duinen en het Lauwersmeer. Vooral omdat deze gebieden (grotendeels) buiten het plangebied vallen zal het bestemmingsplan niet leiden tot extra recreatieve voorzieningen in deze gebieden. Daarnaast is het zo, dat in de omgeving hooguit zeer beperkte uitbreidingsmogelijkheden van campings en dergelijke zijn voorzien. Dit zal niet leiden tot een verandering van het recreatieve gebruik van deze gebieden of merkbare extra druk.

Voor het Leekstermeer en het Lauwersmeer zijn in principe ook de vaarrecreatie en de oeverrecreatie punten van aandacht. Het bestemmingsplan biedt echter geen uitbreidingsmogelijkheden voor jachthavens aan of in de nabijheid van deze gebieden en voorziet evenmin in uitbreidingsmogelijkheden voor oeverrecreatie. Ook zijn slechts zeer beperkte uitbreidingsmogelijkheden van campings in de omgeving van deze gebieden voorzien. Er wordt daarom praktisch geen toename van de water- en oeverrecreatie verwacht, als gevolg van het voorgenomen bestemmingsplan.

Wat betreft het Leekstermeer is wel de vraag aan de orde of evenementen op het landgoed Nienoord, die veel publiek trekken, effecten kunnen hebben. Effecten zijn hier vooral te verwachten van de geluidsbelasting door muziekfeesten die hier regelmatig plaatsvinden.

In de tabel hieronder zijn de verwachte (verstorende) activiteiten weergegeven en of deze van toepassing zijn op de Natura 2000 -gebieden.

Activiteit	Lauwersmeer	Leekstermeer	Bakkeveense duinen
Landbouw	x	x	x
Recreatie	-	x	-

2.2 Relevante storende factoren per activiteit/Natura 2000-gebied

Oppervlakteverlies, verdroging en mechanische effecten door de landbouw in het Westerkwartier op de aangewezen waarden van de Natura 2000 - gebieden zijn niet aan de orde. Oppervlakteverlies speelt niet omdat de begrenzing uit het (Natura2000) concept aanwijzingsbesluit in het bestemmingsplan wordt overgenomen. Verdroging is niet aan de orde omdat dit niet speelt bij het type landbouw in het Westerkwartier. Mechanische effecten door landbouwactiviteiten zijn niet van toepassing omdat deze grotendeels plaatsvinden op percelen die reeds bestemd zijn voor landbouw en niet in de Natura 2000-gebieden. In aanvulling op de effectenindicator van het Ministerie van LNV speelt mogelijk wel de kans op verstoring door licht. Dit vloeit voort uit de ontwikkeling naar open stallen met veel lichtuitstraling naar de omgeving.

In onderstaande tabel worden in de eerste twee kolommen per activiteit de relevante storende factoren weergegeven. De laatste drie kolommen geven aan of de aangewezen soorten en habitattypen van de Natura 2000 - gebieden hier eventueel een negatief effect van kunnen ondervinden.

Storende factor	Landbouw	Recreatie	Bakkeveense duinen	Lauwersmeer	Leekstermeer
Verzuring	x	-	x	x	x
Vermesting	x	-	x	x	x
Verontreiniging	x	-	x	x	x
Geluid	x	x	x	x	x
Licht	x	-	x	x	x
Verstoring door mensen	x	x	x	x	x
Mechanische effecten	-	x	nvt	nvt	x

2.3 Cumulatieve effecten

2.3.1 *Leekstermeer*

De geplande waterberging in polder Vredewold bij het Leekstermeer heeft waarschijnlijk tijdens de aanlegfase tijdelijk een verstorend effect dat kan cumuleren met de mogelijke verstoring afkomstig van landgoed Nienoord¹. Dit hangt af van de periode van aanleg, het tijdstip van de evenementen en de verstoringgevoelige periode van de soorten waarvoor het Leekstermeer is aangewezen. Verder is het de verwachting dat de effecten van de waterberging de - met name verstorende - effecten van Nienoord niet versterken. De effecten van de waterberging betreffen voornamelijk verandering van begroeiing en gebruik van dit gebied door soorten waarvoor het Leekstermeer is aangewezen. Rijksweg A7 vormt een grote bron van verstoring zeker als er werkzaamheden in polder Vredewold worden uitgevoerd en er gelijktijdig (muziek)evenementen plaatsvinden op landgoed Nienoord. Bij de beoordeling van mogelijke activiteiten te Nienoord zal hier rekening mee moeten worden gehouden.

2.3.2 *Lauwersmeer en Bakkeveense duinen:*

In beide andere Natura 2000-gebieden zijn alleen effecten van landbouw te verwachten. Er zijn in de omgeving geen geplande activiteiten bekend die een cumulatief effect kunnen veroorzaken.

1. ¹ Voor de realisatie van de waterberging wordt een Verslechterings- en verstoringstoets uitgevoerd, in verband met de besluitvorming door het Waterschap. Er wordt in het bestemmingsplan voorshands van uitgegaan, dat tot realisatie van de waterberging zal worden besloten. Indien de waterberging inderdaad worden opgenomen in het voorontwerp bestemmingsplan, zullen de resultaten van de verstoring- en verslechteringsstoets ook worden meegenomen in het plan-MER voor het bestemmingsplan.

3 Instandhoudingsdoelen Natura 2000 - gebieden: Gevoeligheid voor storende factoren

(bron: Effectenindicator, Min. van LNV, 2007)

3.1 Natura 2000 - gebied Lauwersmeer

Storingsfactor	Landbouw				
	Verzuring	Vermesting	Verontreiniging	Geluid/licht	Verstoring door mensen
Instandhoudingsdoelen					
Vochtige duinvaleien	■	■	■	■	■
Groenknolorchis	■	■	■	■	■
Bergeend	■	■	■	■	■
Blauwborst (broedvogel)	■	■	■	■	■
Bontbekplevier (broedvogel)	■	■	■	■	■
Bontbekplevier	■	■	■	■	■
Brandgans	■	■	■	■	■
Brilduiker	■	■	■	■	■
Bruine Kiekendief (broedvogel)	■	■	■	■	■
Dwergmeeuw	■	■	■	■	■
Fuut	■	■	■	■	■
Goudplevier	■	■	■	■	■
Grauwe Gans	■	■	■	■	■
Grauwe Kiekendief (broedvogel)	■	■	■	■	■
Grote Zilverreiger	■	■	■	■	■
Grutto (broedvogel)	■	■	■	■	■
Grutto	■	■	■	■	■
Kemphaan (broedvogel)	■	■	■	■	■
Kleine Zilverreiger	■	■	■	■	■
Kleine Zwaan	■	■	■	■	■
Kluut (broedvogel)	■	■	■	■	■
Kolgans	■	■	■	■	■
Krakeend	■	■	■	■	■
Kulfeend	■	■	■	■	■
Lepelaar	■	■	■	■	■
Meerkoet	■	■	■	■	■
Nonnetje	■	■	■	■	■
Noordse Stern (broedvogel)	■	■	■	■	■
Oeverzwaluw (broedvogel)	■	■	■	■	■

Storingsfactor	Landbouw				
	Verzuuring	Vermesting	Verontreiniging	Geluid/licht	Verstoring door mensen
Instandhoudingsdoelen					
Paapje (broedvogel)	■	■	■	■	■
Pijlstaart	■	■	■	■	■
Porseleinhoen	■	■	■	■	■
Reuzenster (broedvogel)	■	■	■	■	■
Rietzanger (broedvogel)	■	■	■	■	■
Roerdomp (broedvogel)	■	■	■	■	■
Rotgans	■	■	■	■	■
Slechtvalk	■	■	■	■	■
Slobeend	■	■	■	■	■
Smient	■	■	■	■	■
Snor (broedvogel)	■	■	■	■	■
Steenloper	■	■	■	■	■
Tafeleend	■	■	■	■	■
Velduil (broedvogel)	■	■	■	■	■
Visarend	■	■	■	■	■
Wilde eend	■	■	■	■	■
Wilde Zwaan	■	■	■	■	■
Wintertaling	■	■	■	■	■
Wulp	■	■	■	■	■
Zeearend	■	■	■	■	■
Zilverplevier	■	■	■	■	■

■ zeer gevoelig
■ gevoelig
■ niet gevoelig
■ n.v.t.
...onbekend

3.2 Natura 2000 - gebied Leekstermeer

Storingsfactor	Landbouw					Recreatie		
	Verzuuring	Vermesting	Verontreiniging	Geluid/licht	Verstoring door mensen	Geluid	Verstoring door mensen	Mechanische effecten
Instandhoudingsdoelen								
<u>Overgangs- en trilvenen</u>	■	■	■	☒	■	☒	■	■
<u>*Vochtige alluviale bossen</u>	■	■	■	☒	■	☒	■	■
<u>Zeggekorfslak</u>	■	■	■	...	...	...	...	■
<u>Brandgans</u>	■	■	■	■	■	■	■	■
<u>Kolgans*</u>	■	■	■	■	■	■	■	...
<u>Kwartelkoning (broedvogel)</u>	■	■	■	■	■	■	■	■
<u>Porseleinhoen (broedvogel)</u>	■	■	■	■	■	■	■	■
<u>Rietzanger (broedvogel)</u>	■	■	■	■	■	■	■	...
<u>Smient</u>	■	■	■	■	■	■	■	■

De Kolgans is gemarkeerd met een sterretje (*) omdat het een zg. 'kwalificerende soort' betreft waarvoor het gebied is geselecteerd als Vogelrichtlijngebied.

Het habitatype Vochtige alluviale bossen is benoemd als prioritair habitatype

(voor nadere uitleg wordt verwezen naar het Natura 2000 - doelendocument van het Ministerie van LNV; paragraaf 3.3)

- zeer gevoelig
- gevoelig
- niet gevoelig
- ☒ n.v.t.
- ... onbekend

3.3 Natura 2000 - gebied Bakkeveense duinen

Storingsfactor	Landbouw				
	Verzuuring	Vernesting	Verontreiniging	Geluid/licht	Verstoring door mensen
Instandhoudingsdoelen					
<u>Stuifzandheiden met struikhei</u>	■	■	■	■	■
<u>Binnenlandse kraaiheibegroeiingen</u>	■	■	■	■	■
<u>Zandverstuivingen</u>	■	■	■	■	■

■ zeer gevoelig

■ gevoelig

■ niet gevoelig

■ n.v.t.

■ onbekend

3.4 Toelichting op de storingsfactoren

Verzuring

Als er stoffen in het milieu terecht komen die leiden tot het zuurder worden van de lucht, neerslag, bodem, oppervlaktewater of grondwater spreken we van verzuring. Dit leidt tot een directe of indirecte afname van de buffercapaciteit (het neutralisatievermogen) van bodem of water. Op termijn resulteert dit proces in een daling van de zuurgraad. Hierdoor zullen voor verzuring gevoelige soorten verdwijnen, wat kan resulteren in een verandering van het habitatype en daarmee mogelijk het verdwijnen van typische (dier)soorten.

Vermesting

Vermesting betreft elke extra aanvoer van voedingsstoffen, met name stikstof en fosfaat. Het kan gaan om aanvoer door de lucht (droge en natte neerslag van ammoniak en stikstofoxiden) of nitraat- en fosfaataanvoer door het oppervlaktewater. Ook verhoogde mineralisatie, dat wil zeggen de omzetting van plantenresten en humus tot voedingsstoffen en CO₂, leidt tot vermisting.

Verontreiniging

Er is sprake van verontreiniging wanneer stoffen, die onder natuurlijke omstandigheden niet of in zeer lage concentraties voorkomen, door menselijke activiteiten in een gebied terechtkomen. Het gaat om een zeer brede groep van ecosysteem/gebiedsvreemde stoffen: organische verbindingen, zware metalen, schadelijke stoffen die ontstaan door verbranding of productieprocessen, straling (radioactief en niet radioactief), geneesmiddelen, endocrien werkende stoffen etc. Het gaat in het kader van de matrix te ver om alle mogelijke gebiedsvreemde stoffen apart te behandelen. Wel kan je in algemene zin vaststellen dat aquatische habitattypen en soorten gevoeliger zijn dan terrestrische systemen. Ook geldt dat soorten in de top van de voedselpiramide, als gevolg van accumulatie, van verontreinigingen gevoeliger zijn. Echter, afhankelijk van de concentratie en duur van de verontreiniging zijn alle habitattypen en soorten gevoelig.

Geluid

Voor sommige soortgroepen zijn nadelige effecten van geluidsbelasting bekend. Van broedvogels is bijvoorbeeld bekend dat gebieden met een te hoge geluidsbelasting vermeden worden en dat het reproductiesucces in deze gebieden lager is dan in ongestoorde gebieden (Reijnen & Foppen 1994, 1995). Deze dosis-effect relatie is goed gekwantificeerd en vertaald in normen voor de praktijk (Reijnen et al 1995).

Licht

Kunstmatige verlichting van de nachtelijke omgeving kan tot verstoring van het normale gedrag van soorten leiden (De Molenaar 2003). Naar mogelijke effecten is nog vrij weinig onderzoek gedaan. Veel kennis gaat daarom nog niet verder dan het kwalitatief signaleren van risico's. Uit onderzoek aan de grutto blijkt dat verlichte terreindelen vermeden worden, waardoor de draagkracht van gebieden achteruit gaat (De Molenaar et al 2000). Onderzoek naar het ruimtelijk gedrag van enkele zoogdieren toont aan dat sommige soorten door verlichting worden aangetrokken terwijl andere soorten geen reactie lijken te vertonen (De Molenaar et al 2003).

Verstoring door mensen

De aanwezigheid van mensen (eventueel in gezelschap van honden of andere huisdieren) kan tot verstoring van het normale gedrag van soorten leiden. Een bekend voorbeeld waarbij de aanwezigheid van mensen tot verstoring kan leiden is (water)recreatie (Henkens 1995, 1999). Maar ook de aanwezigheid van bebouwing (bijvoorbeeld een bedrijventerrein) kan tot verstoring van soorten door mensen leiden. Soort(groepen) verschillen in hun gevoeligheid voor recreatie. Ook hier geldt dat de kennis over effecten vaak nog is beperkt tot het kwalitatief signaleren van risico's. Relatief goed onderzocht zijn de effecten van recreatie op broedvogels. Van broedvogels is bekend dat afhankelijk van de recreatiedruk gebieden langs druk bezochte paden lagere dichtheden en een verminderd reproductiesucces hebben. Ook zijn negatieve effecten bekend van (water)recreatie op het foerageren van vogels en zoogdieren (Pouwels & Vos 2001; Joslin et al 1999).

Mechanische effecten

Door mechanische activiteiten kunnen negatieve effecten op soorten en habitats optreden. Ook hier geldt dat de kennis over effecten vaak nog is beperkt tot het kwalitatief signaleren van risico's. Bodemverdichting als gevolg van betreding kan bijvoorbeeld leiden tot een verandering van de soortensamenstelling van een habitatype. Sterke golfslag in water kan tot beschadiging van oevervegetatie leiden. Luchtwervelingen van bijvoorbeeld windmolens hebben vogelsterfte tot gevolg (Winkelman 1992 a-d). De sterfte kan, afhankelijk van de omvang, een negatief effect op de populatieomvang tot gevolg hebben.

4 Conclusies

In onderstaande tabel is per activiteit aangegeven of er mogelijk negatieve effecten op de kwalificerende soorten en habitattypen van de Natura 2000-gebieden kunnen optreden ('JA') of niet ('NEE').

Waar ja is ingevuld zal in ieder geval een verstorings- en verslechteringstoets dienen te worden uitgevoerd omdat negatieve effecten ten gevolge van de mogelijkheden die het nieuwe bestemmingsplan biedt, niet uitgesloten zijn. In onderstaande paragrafen worden de te volgen stappen per activiteit nader toegelicht.

Activiteit	Lauwersmeer	Leekstermeer	Bakkeveen duinen
Landbouw (uitbreiding)	JA	JA	JA
Recreatie	NEE	JA	NEE

4.1 Landbouw

De effecten van de landbouw in het plangebied op het Natura 2000-gebieden hangen samen met het type bedrijf, de grootte ervan en de afstand tot het Natura 2000-gebied.

Het bestemmingsplan regelt alleen de bouwblokken. Deze zijn in eerste instantie toegekend op basis van de huidige bedrijfsgrootte, op basis van de bedrijfsomvang in nge's (Nederlandse Grootte Eenheden). De huidige toestand valt onder 'bestaand gebruik' en zal in het kader van het beheerplan worden getoetst en geregeld. De keus om het bouwblok te baseren op de bedrijfsomvang is gebaseerd op het principe om aan te sluiten bij de bestaande bedrijfsomvang (in nge) en op deze manier ook enige ruimte te bieden voor uitbreidingen.

Het voorgenomen bestemmingsplan staat op de bouwblokken de realisatie van een niet-grondgebonden agrarisch bedrijf toe en bevat een wijzigingsbevoegdheid om vergroting van het bouwblok mogelijk te maken.

Voor uitbreidingen die buiten de reeds vergunde bedrijfsgrootte vallen, dient een vergunning in het kader van de Wet Milieubeheer aangevraagd te worden of geldt een meldingsplicht. In samenhang hiermee zal ook bekeken moeten worden of een vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet aan de orde is. Dat is nu in het kader van het vaststellen van het bestemmingsplan nog niet mogelijk omdat de uitbreidingen nog niet bekend zijn. Op grond van de Natuurbeschermingswet moet worden getoetst of de mogelijke uitbreiding van bedrijven mogelijk negatieve effecten heeft op nabijgelegen beschermde natuurgebieden. Er dient inzichtelijk te worden gemaakt of het in werking hebben van deze bedrijven al dan niet schade veroorzaakt aan de wezenlijke kenmerken van het beschermd natuurgebied. Voor de betreffende bedrijven hangen de mogelijke effecten vooral samen met de toename van ammoniakdepositie in die natuurgebieden (vermesting), maar zal per geval ook moeten worden nagegaan of andere factoren, bijvoorbeeld verstoring door licht of geluid, relevant zijn.

De komende jaren zal naar verwachting een aantal agrariërs de bedrijfsvoering staken.

De vrijkomende stallen en bedrijfsbebouwing krijgen een nieuwe bestemming. In het bestemmingsplan is opgenomen dat deze nieuwe bestemming niet of nauwelijks milieubelastend mogen zijn en geen onevenredige gevolgen voor natuurwaarden mogen hebben. In deze voortoets is er daarom vanuit gegaan dat er als gevolg van deze wijziging geen negatieve effecten op de Natura 2000-gebieden te verwachten zijn.

Een deel van de vrijkomende grond zal door een ander bedrijf worden overgenomen. Dit heeft op zich geen invloed op de bestemming en is voor de toetsing van het bestemmingsplan aan de Natuurbeschermingswet niet relevant.

In het kader van het bestemmingsplan gaat het niet om de toets van (eventuele) vergunningen voor agrarische bedrijven. Voor het bestemmingsplan moet wel aandacht worden besteed aan de vraag of de agrarische ontwikkelingen die (planologisch) mogelijk worden gemaakt kunnen conflicteren met de natuurbeschermingswet. Dat is op voorhand niet uitgesloten. Daarom zal een globale verslechterings- en verstoringstoets worden uitgevoerd ten behoeve van de besluitvorming over het bestemmingsplan.

Bij omzetting van een landbouwfunctie naar een natuurfunctie (is ook mogelijk binnen het bestemmingsplan) zullen er geen negatieve effecten op het Natura 2000-gebied te verwachten zijn.

4.2 Recreatie en evenementen bij Nienoord

Natura 2000 heeft tot doel om in aangewezen gebieden een gunstige staat van instandhouding voor bepaalde soorten en habitattypen te realiseren.

Voor recreatie zijn de uitbreidingsmogelijkheden in het algemeen dusdanig gering (alleen enige uitbreiding van bestaande campings) dat hiervan geen bijkomende effecten worden verwacht. Hiervoor is dus geen nader onderzoek nodig.

Dit geldt echter niet voor de toeristisch-recreatieve functie van het landgoed Nienoord en de mogelijke effecten van hoge bezoekersaantallen in dit gebied (bij evenementen).

Evenementen in de directe nabijheid van Natura 2000-gebieden kunnen een kwaliteitsverslechtering van de habitats of significant versturende effecten op de soorten waarvoor het gebied is aangewezen, veroorzaken. Te denken valt hier vooral aan geluidseffecten veroorzaakt door druk bezochte muziekfeesten. Dan moet allereerst worden gekeken naar de mogelijkheden om de effecten te beperken. Deze maatregelen zouden in het bestemmingsplan opgenomen kunnen worden. Als blijkt dat dit onvoldoende soelaas biedt, is een vergunningaanvraag ingevolge de gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998 aan de orde. Na te voldoen aan de vergunningvoorwaarden kan een evenement doorgaan.

In het kader van het plan-mer voor het bestemmingsplan worden de activiteiten ook op plan-mer niveau getoetst.

